

PROTOKOLL HANGANYAGOK TULAJDONOSAINAK

ELABORÁTUM

FOLK MUSIC HERITAGE

Projekt Folk Music Heritage, SIHU156
D.C.2.1 output

PROTOKOLL HANGANYAGOK TULAJDONOSAINAK

Elaborátum

Szöveg: Drago Kunej
Fordította: Jolanda Harmat Császár
Szerkesztette: Rebeka Kunej
Grafikai szerkesztés és tördelés: Rebeka Kunej

Készítette: ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut
Felelős szerkesztő: Mojca Kovačič

Első e-kiadás (fordítás).
Ljubljana, 2020

Projekt Folk Music Heritage, SIHU 156, D.C.2.1 output

A kiadvány az Interreg V-A Szlovénia-Magyarország Együttműködési Program keretében, az Európai Unió (Európai Regionális Fejlesztési Alap) által támogatott *Folk Music Heritage: Közös népzenei örökségünk feltárása, feldolgozása és elterjesztése / Odkrivanje, obdelava in diseminacija skupne dediščine ljudske glasbe* / (SIHU156), 1. 9. 2018–28. 2. 2021 projekt keretében készült.

A ZRC SAZU-nak, a Folk Music Heritage projektben résztvevő kutató és szakmai munkatársainak tevékenységét részben a Szlovén Köztársaság Kutatási Ügynöksége, a *Szlovén szellemi kultúra folklorisztikai és néprajzi kutatása* című program keretében támogatta.

Tartalom

Bevezető.....	2
A hanganyaggyűjtemények jellegzetességei.....	2
Hanganyag előkészítése a digitalizálásra.....	4
Metaadatok dokumentálása	4
Tartalmi metaadatok.....	5
Technikai metaadatok.....	5
Útmutató a „Jegyzőkönyv” elkészítéséhez.....	6
1. Metaadatok a rögzített anyagról.....	6
2. Rögzített tartalom (egységek) kronológiai feljegyzése	10
A jegyzőkönyv elkészítési folyamata	11
Összefoglaló.....	11

Bevezető

Mivel a rendezett kísérődokumentáció a hangzóanyag védelmének és digitalizálásának fontos részét képezi, a protokoll útmutató az archívumhanganyagok kezeléséhez, valamint a felvételeket kísérő anyagok és dokumentáció vezetéséhez. A protokoll célja a (többnyire analóg hanghordozókon, pl. magnetofonszalagokon vagy kazettákon dokumentált) népzenei magángyűjtemények tulajdonosainak a felvilágosítása arra vonatkozóan, hogyan kezeljék a tulajdonukban lévő egyedi anyagot.

Egyes becslések szerint a hanganyag nagy része még mindig analóg formában van, amit nem mindig megfelelően tárolnak és kezelnek, ezért erősen veszélyeztetett. Ez az anyag a kulturális örökség fontos részét képezi, amit pedig az egyre gyorsabb digitalizálás mellett sem sikerül még legalább néhány évig (évtizedig) digitális formába helyezni. Ezért fontos, hogy az ilyenemű anyagot helyesen kezeljük és minél tovább megtartsuk, ugyanakkor pedig a digitalizálás előtt megfelelően felkészítsük a lejátszásra és magára a digitalizálásra.

A hanganyaggyűjtemények jellegzetességei

Amikor a 19. és a 20. század fordulóján, a piacon megjelent az első hangrögzítő technológia, számos gyűjtő és kutató hamarosan felhívta a figyelmet a hangdokumentálás jelentőségére és előnyeire. Hangsúlyozták, hogy a kottázás és a jegyzetek csak a papírra rögzíthető elemeket képesek megőrizni, közben pedig elvesznek az egyes előadások és előadók egyedi, szubjektív elemei, amelyek viszont a hangfelvételnél fennmaradnak. Ily módon dokumentálhatók a népzene és a tájszólás sajátosságai, hiszen a felvevőgép ezeket pontosan és objektíve rögzíti.

A terepi hangdokumentálást lényegesen befolyásolta a hangrögzítő technológia fejlődése. A felvevőkészülékek műszaki adottságait követték a kutatási módszerek is, ami érdemben befolyásolta a rögzített anyagot is. Az analóg felvételezési módszerben, a terepen, elsősorban a mechanikus (pl. viaszhenger, gramofonlemez) és mágneses (pl. magnetofonszalagok, hangkazetták) felvételi mód érvényesült, míg a digitális módszerben különböző digitális formátumokat és hanghordozókat (pl. R-DAT, CD-R, minidiszka, keménylemez, memóriakártya, USB-kulcsok) alkalmaznak.¹ Önmagában a felvétel azonban még nem egyértelmű és nem ad egyértelmű információt a hangfelvétel forrásáról, tényleges értékkel akkor bír, ha ismerjük a

¹ Bővebben erről a „Népzene rögzítése és archiválása” szakmai kézikönyvben a „Hangfelvétel készítése a népzeneiről, felvevőtechnológia és hanghordozók” fejezetben (25-36. oldal).

felvételezés körülményeit, illetve csatoljuk a szükséges kísérődokumentációt, amely a hangzóanyagot leírja, megmagyarázza, besorolja és kiegészíti (metaadatok).

A hangfelvételek a tárgyi örökségtől főképp abban térnek el, hogy nem önmagukban léteznek, hanem különböző hordozókon rögzítették őket. A hordozókon a tartalom meghatározott formában (felvétel formátuma) van tárolva, és megfelelő technikai eszközökkel olvasható, ami az adatokat hanggá változtatja vissza. A felvett hangtartalmak megörökítésénél ezért ügyelni kell mind a felvételekre és az azokat tároló médiumokra, mind pedig az ezeket lejátszó berendezésekre.

A hanghordozókon rögzített hangzóanyag a hangrögzítés összetettsége és a megfelelő lejátszási készülékek szükségessége miatt viszonylag rövid élettartamú. Rendkívül érzékeny a környezeti hatásokra (hőmérséklet, nedvesség, tisztaság) és megfelelő kezelést igényel, ellenkező esetben megrongálódhat, sőt akár megsemmisülhet. Az öregedés és a rongálódás gyorsasága hordozónként eltérő, és számos tényezőtől függ. Általánosságban érvényes, hogy a tisztább, hűvösebb, szárazabb és stabilabb környezet növeli a hordozók élettartamát. A megfelelő tárolási feltételek ugyan nem tudják visszafordítani a már esetlegesen elindult rongálódást, de lelassíthatják a további sérüléseket és a megsemmisülést. Az adott típusú hordozó megfelelő védelme a hordozó sérülékenysége megértésén, következésképpen az optimális tárolási feltételeken és a megfelelő kezelésen alapul².

Számos, régebbi formátumú hanghordozón lévő anyagot lejátszani képes lejátszók, sok esetben már csak a speciális intézményekben található. A tárolás és a megfelelő kezelés optimális feltételeit is csak a speciális intézmények biztosíthatják, ahol a hangfelvételek esetében gondoskodnak a felvételek tartalmának újabb formátumokba történő átviteléről. A hanganyag hosszútávú fenntartásának kulcsfontosságú folyamatát napjainkban elsősorban a digitalizálás képezi, ehhez azonban a hanganyagot előzetesen fel kell készíteni a lejátszásra és a digitalizálási eljárásra.

A hangfelvételek fontos jellemzői a hangfelvételeket kísérő metaadatok. A legfontosabbak közé tartoznak a tartalomra, a felvétel helyére és idejére, az előadókra vagy adatközlőkre, a felvételt készítő személyekre és egyéb szerzőkre vonatkozó adatok, ugyanúgy pedig tartalmazzák a műszaki adatokat és a felvétel előtörténetét (eredeti formátum, esetleges műszaki meghibásodások, más formátumokba történő konvertálás stb.). Ezek a metaadatok a tartalom értelmezése szempontjából kulcsfontosságúak lehetnek, ugyanakkor befolyásolják a digitalizálásra történő előkészítést, magát a digitalizálási folyamatot és a megvalósítást is (pl. melyik anyagot kezeljük elsőbbséggel, milyen lejátszókészüléket válasszunk, hogyan mérjük be őket).

² Bővebben erről a „Népzene rögzítése és archiválása” szakmai kézikönyvben, a „Hangfelvételek kezelése és tárolása” fejezetben (37–46. oldal).

Hanganyag előkészítése a digitalizálásra

A lejátszás és digitalizálás előtt az archívum hanganyagot át kell nézni, fel kell mérni a hordozó és a rögzítés formátum állapotát, jellegzetességeit és sajátosságait, ugyanakkor biztosítani szükséges azokat a tartalmi és műszaki metaadatokat, amelyek befolyásolhatják a digitalizálási eljárást, valamint gondoskodni kell az ilyen adatok megfelelő dokumentálásáról. Az ellenőrzést szakember végzi el, aki felbecsüli a hanghordozó fizikai állapotát és veszélyeztetettségi szintjét. Itt különösen figyel a hanghordozó fajtájára és állapotára (beleértve az esetleges sérüléseket és hibákat is), valamint az egyes adathordozók jellegzetességeire és sajátosságaira. Az ellenőrzés alapján meghatározza a megfelelő lejátszókat és felszerelést, a hanghordozón végzendő esetleges restaurálási beavatkozásokat és a digitalizálás folyamatát.³

A különböző metaadatok feltüntetéséhez és dokumentálásához, valamint a rögzített tartalom ismertetéséhez célszerű megfelelő formanyomtatványokat készíteni. A projekt keretében egy külön űrlap, „Jegyzőkönyv” készült (elérhető a mellékletben), a folytatásban pedig ismertetjük a kitöltési útmutatót.

Metaadatok dokumentálása

A hangdokumentumok különböző formában tartalmazzak adatokat. A rögzített hanganyag az elsődleges információ, a felvett tartalmakra vonatkozó más formátumú információk pedig másodlagos információk (metaadatok), amelyek a hanganyagot kiegészítik és megfelelő kontextusba helyezik. A másodlagos információk gyakran írásos formában vannak (például a tartalmi adatok lejegyzése a hanghordozókon vagy terepi jegyzetekben), de ezeket megállapíthatjuk magáról a hanghordozókról vagy a felhasznált felvételező készülékekre vonatkozó adatokból is.

A hangdokumentumot az elsődleges és másodlagos információk együtt alkotják, és a felvett tartalom értelmezéséhez és interpretációjához mindkettő fontos. A másodlagos információk (metaadatok) különösen fontosak a felvétel hitelesítéséhez a digitalizálás folyamatában, valamint a hangtartalmak elemzésében és kutatásában. Ezért kell őket dokumentálni, digitalizálni és a felvett tartalmakkal együtt megtartani, hiszen csak így biztosítható a hangfelvétel hosszútávú használhatósága.

³ Bővebben erről a „Népzene rögzítése és archiválása” szakmai kézikönyvben, a „Hanganyag digitalizálása” fejezetben (89-96. oldal). Akit az egyéb anyag digitalizálása is érdekel, ajánljuk a kézikönyvben az „Írásos anyag digitalizálása” fejezetet (84-88. oldal).

Tartalmi metaadatok

A tartalmi metaadatok segítségre vannak a hanganyag lejátszásánál, digitalizálásánál és dokumentálásánál, mivel leírják, kiegészítik és magyarázatot adnak a rögzített hanganyaghoz, vagyis kulcsfontosságú szereppel bírnak a hangfelvétel hitelesítésében. Gyakran a hanghordozókon, ezek dobozán, belerakott cetlikben vagy külön füzetekben és jegyzetekben szerepelnek.

A tartalmi metaadatok dokumentálását segítik a „Jegyzőkönyv” formanyomtatványba foglalt különböző metaadat fejezetek (pl. C ADATKÖZLŐ, D FELVÉTEL, E JEGYZŐKÖNYV TARTALMI ADATAI), ahol a mezőkbe, a különböző forrásokból szerzett megfelelő adatokat rögzítjük.

Technikai metaadatok

A népzene kutatók és gyűjtők, akik hangfelvétel segítségével rögzítették az anyagot, munkájuk során rendkívül eltérő, gyakran egyszerű, illetve amatőr felvevőkészülékeket használtak. Az alkalmazott készülékeket és ezek beállításának technikai paramétereit rendszerint alig dokumentálták, így ezeket az adatokat nem könnyű megállapítani. Ugyanakkor nagy segítséget jelent, ha a digitalizálás előtt, különböző forrásokból megállapíthatjuk az alkalmazott felvevőkészüléket (magnó, mikrofonok stb.), esetleg meg is tekinthetjük a fennmaradt készülékeket, mivel ennek alapján megbízhatóbban választhatjuk ki a lejátszási készülékeket, állítjuk be ezek paramétereit, és választjuk ki a legmegfelelőbb digitalizálási eljárást.

A hangfelvételek mellett a felvételekről gyakran kísérő írásos anyagok is adtak (pl. terepfeljegyzések, füzetek, feljegyzések a dobozokon vagy a hanghordozó dobozába tett cetlin stb.), amelyek műszaki metaadatokat is tartalmazhatnak (pl. lejátszási sebesség, felvételeket tartalmazó sávok, felvétel módja: sztereo/mono) és magyarázatot kaphatunk a felvételezési eljárásról. A digitalizálás előtt ezt a fajta anyagot össze kell gyűjteni, át kell tekinteni és kellőképpen dokumentálni kell.

A műszaki metaadatok dokumentálását segítő a „Jegyzőkönyv” formanyomtatványban található az F MŰSZAKI ADATOK fejezet, ahol az eredeti felvétellel kapcsolatosan be kell jegyezni a felvétel rögzítéséhez használt készülék, a hanghordozó és a rögzítési eljárás adatait, a digitális másolatra vonatkozó rovatba pedig a digitalizálási eljárás és az alkalmazott berendezés metaadatait.

Útmutató a „Jegyzőkönyv” elkészítéséhez

A „Jegyzőkönyv” formanyomtatvány két tartalmi részből áll: az első részben az anyagra vonatkozó, különböző tartalmi és műszaki metaadatok találhatók, a második részben pedig a hanghordozón rögzített tartalom, illetve rögzített egységek kronológiai sorrendje található.

1. Metaadatok a rögzített anyagról

Az anyaggal kapcsolatos metaadatok több tartalmi fejezetre vannak osztva (A, B, C, D, E, F és G betűvel jelölve), és különböző metaadatokat tartalmaznak.

A EREDETI (FELVÉTEL):

Az A fejezet három rovatból áll, ez pedig az eredeti hanghordozók és a kísérő írásos források jelöléseit, illetve az archívum szignókat tartalmazza:

1. **Felvétel, szám:** a hanghordozón található rögzített egységek archívumszignója vagy jelölése (amennyiben vannak ilyenek, pl. GNI M 33.112–33.125).
2. **Hanghordozó, szám:** hanghordozó archívumszignója vagy jelölése (pl. T 31 vagy K 12).
3. **Terepfüzet, szám:** a rögzített tartalomra vonatkozó kísérő írásos források archívumszignója vagy jelölése (pl. terepfüzetek, jegyzetek, archívumjegyzékek stb.) (pl. TZ 15).

B DIGITÁLIS MÁSOLAT:

A B fejezet három rovatot tartalmaz az eredeti felvétel digitalizálása során létrejött dokumentumok bejegyzéséhez:

1. **Jegyzőkönyv, szám:** jegyzőkönyv (formanyomtatvány) archívumszignója vagy jelölése. Minden jegyzőkönyvet egyértelmű jelöléssel kell ellátni. A jegyzőkönyv egy adott felvételezési esemény (terepi felvétel-készítési esemény) anyagát tartalmazza, pl. egy adatközlővel adott napon készített felvétel, esemény felvétele, egy vagy több adatközlővel egy adott esemény keretén belül vagy azonos helyszínen készített felvétel stb. (pl. Zap 25).
2. **Fájl neve:** a digitalizált hanganyagot (digitalizált másolatot) tartalmazó fájl neve vagy jelölése.
3. **Digitalizálva:** a digitalizálás ideje – dátum.

C ADATKÖZLŐ:

A C fejezet négy rovatot tartalmaz az előadók (adatközlők, beszélgetőtársak stb.) alapadataival:

1. **Vezetéknév és név:** az előadó vezetéknéve és neve (hozzáadható a falusi neve vagy születési neve is) és az egyes előadók szerepe az előadásban (pl. melyik hangon énekel, melyik hangszeren játszik).
2. **Születési adatok:** születés ideje és helye, és egyéb hasonló adatok.
3. **Lakhely:** lakhely a felvétel készítésének idejében (cím, település, tájegység, megye).
4. **Megjegyzések:** Az előadóra vonatkozó különböző megjegyzések, amelyek magyarázatot adnak, illetve kiegészítik a fenti adatokat (pl. rokonsági kapcsolatok, esetleges lakhelyváltás, katonaidő vagy hosszabb utazások, amelyek esetleg befolyásolják a repertoárválasztást, közösségi szerepvállalás, az egyén szerepe a közös előadásban, az előadás esetleges sajátosságai stb.).

D FELVÉTEL:

A D fejezet négy rovatot tartalmaz a felvétel fő adataival:

1. **Felvételkészítés ideje:** az eredeti felvétel készítésének dátuma (és időpont, amennyiben ismert).
2. **Felvételkészítés helye:** az eredeti felvétel készítésének helye (cím, település, tájegység, megye) és helyszíne (pl. konyha, kultúrház stb.).
3. **Ország:** az ország, ahol az eredeti felvétel készült.
4. **Felvételt készítő csoport:** a felvétel készítésében a terepen közvetlenül résztvevő minden munkatárs (kutatók, felvételezők, felvételszervezők...).

E JEGYZŐKÖNYV TARTALMI ADATAI:

Az E fejezet nyolc rovatot tartalmaz a rögzített tartalom adataival:

1. **Címszó:** rövid egyértelmű név (leírás), amely ismerteti a terepi felvételezést, ill. a jegyzőkönyvbe foglalt anyagot: rendszerint a felvétel készítésének

helyszínét és idejét, valamint a tájegység rövidítését tartalmazza (szükség esetében további jelölést is tartalmazhat); pl. Beltinci, 1988. 1. 28., Prkm.

2. **Projekt:** esetleges projekt vagy külön nevesített kutatási csomag, amely keretén belül az eredeti hangfelvételek készültek (pl. ERICO 2003 kutatótábor).
3. **Kiegészítő anyagok:** esetleges kiegészítő anyagok, amelyek közvetlenül és/vagy közvetve értelmezik a hanganyagot (pl. előadók fotói, rendezvény fotói, videofelvételek, koncertlapok, rendezvény résztvevőinek névsora, írásos alapok (énekes/daloskönyvek), amelyek alapján az előadók énekelnek a felvételen, levelek és üzenetek a felvételezés előkészítéséről stb.).
4. **Források és irodalom:** a jegyzőkönyvbe foglalt hanganyaggal (pl. nyomtatott anyag, kézirat, hang- vagy egyéb források) vagy előadókkal (pl. művelődési egyesület krónikája) kapcsolatos források.
5. **Kiadványok:** esetleges kiadványok, amelyekben a jegyzőkönyvbe foglalt hanganyag (vagy ennek egyes egységei) már megjelent (pl. énekeskönyvek, gramofonlemez, CD-k, rádióműsorok stb.).
6. **Tartalom leírása:** rövidítésekkel jelölve a rögzített egységek fajtáját (pl. 1 m – egyhangú férfiének, 2ž – kéthangú női ének, vmž – többhangú férfi és női ének, i – hangszeres zene stb.).
7. **Megjegyzések:** a rögzített tartalomra és/vagy hangfelvételre vonatkozó, és ezeket leíró, magyarázó, kiegészítő, különböző észrevételek, pl. hol tanulták a felvett repertoárt, az előadás jellegzetességei (magabiztos, hangos, esetleges nehézségek a dallam vagy a szöveg előadása során, stb.), esetleg több adat arról, hol és hogyan történt a felvételezés (pl. szobában vagy konyhában az adatközlő otthonában, színpadi rendezvény, asztalra helyezett mikrofonok, stb.), esetleg a felvételek műszaki és akusztikai jellemzői (kihagyások, torzítás, alacsony hangszint, stb.), a felvételen időnként hallható más, nem adatközlőként feltüntetett személyek jelenléte, stb.
8. **További feljegyzések a terepfüzetből:** esetleges további anyagok, amelyekről a felvételezés során hangfelvétel nem készült, de a terepfüzetben (jegyzetekben, cetlikén stb.) szerepel, és a rögzített tartalomra vagy az előadókra vonatkozik.

F TECHNIKAI ADATOK:

Az F fejezet a hanganyag rögzítése és digitalizálása során alkalmazott felvevőkészülékek és műszaki berendezés adatait tartalmazza. Két rovatból áll: az eredetire vonatkozó adatokat, és a digitális másolatra vonatkozó adatokat tartalmazó rovat.

1 Eredeti felvétel:

Tartalmazza az eredeti hanghordozóra történő felvétel készítése kapcsán a felvevőkészülékekkel és rögzítési eljárással kapcsolatos műszaki adatokat.

- **Felvevőkészülék:** adatok a felvét elkészítés során alkalmazott készülékről (vagy készülékekről (fajtája, típusa, sorozatszama és esetleges egyéb adatok).
- **Mikrofonok:** adatok a felvét elkészítés során alkalmazott mikrofon (vagy mikrofonok) fajtájáról, típusáról, sorozatszámáról, és esetleges egyéb adatok.
- **Hanghordozó:** a felvételezésre használt hanghordozó fajtája, típusa, sorozatszama vagy gyári száma.
- **Rögzítési technika:** felvételezés módjának és eljárásának leírása (pl. mono, kétsávos, szalaglejtás sebessége 9.5 cm/s, csak az A sávon van felvétel).

2 Digitális másolat:

Tartalmazza az eredeti hanghordozó lejátszásával kapcsolatos berendezést és eljárást, és a digitalizálást. Ezeket az adatokat a hangzóanyag digitalizálása során készítjük elő és rögzítjük.

- **Reprodukció:** a lejátszáshoz használt készülék fajtája, típusa, sorozatszama és egyéb adatai.
- **Keverőasztal:** a lejátszáshoz használt keverőasztal fajtája, típusa, sorozatszama és esetleges egyéb adatai.
- **Felvevőkészülék:** a digitalizálásnál használt készülék (vagy készülékek) fajtája, típusa, sorozatszama és esetleges egyéb adatai.
- **Digitális formátum:** a digitális hangfájl (digitális másolat) tartalmazó fájl digitális formátumának leírása.
- **Lejátszás és digitalizálás módja:** az eredeti analóg hordozó lejátszási módjának és a digitalizálási eljárásnak a leírása.

G ÁLTALÁNOS ADATOK:

A G fejezet öt rovatot tartalmaz a rögzített tartalomról és a jegyzőkönyv készítéséről.

- 1. Dokumentálási módszer:** a terepen végzett felvételezés során alkalmazott kutatási módszer (lehetőségek: feltáró jellegű (exploratív) módszer megbeszélte felvételezéssel, vagy dokumentáló módszer, ahol a felvételezés nem befolyásolta a felvett tartalmat).
- 2. Időtartam:** a jegyzőkönyvbe foglalt összes rögzített egység teljes időtartama.
- 3. Közzététel korlátozása:** abban az esetben kell kitölteni, amikor a rögzített anyag nyilvános használatára, illetve közzétételére vonatkozóan valamilyen korlátozás vagy „tilalom” érvényes (pl. az előadó, a felvételező csoport vagy a felvétel tulajdonosának kívánságára).
- 4. Jegyzőkönyv szerzője:** a jegyzőkönyvet (formanyomtatványt) kitöltő személy vezetékneve és neve.
- 5. Jegyzőkönyv jóváhagyása:** azon személy/ek vezetékneve és neve, aki/k a jegyzőkönyvet (formanyomtatványt) átnézték és jóváhagyták.

2. Rögzített tartalom (egységek) kronológiai feljegyzése

A rögzített tartalom (hangegységek) jegyzéke táblázat formában készül, ahol minden egyes sor, kronológiai sorrendben, egy-egy rögzített egységet (tartalmilag teljes felvételt) tartalmaz. Az egyes oszlopok pedig az adott felvétel, ill. egység leírását tartalmazzák. A táblázat oszlopai balról jobbra):

- **sorszám:** felvétel sorszáma;
- **katalógusszám:** rögzített egység archívumszignója vagy (katalógus) jelölése;
- **dal típusa:** dal típusa, pl. elbeszélő, szerelmes, regölés...;
- **kezdet:** annak megjelölése, hányadik percnél kezdődik a rögzített egység;
- **időtartam:** rögzített egység időtartama (a rögzített egység kezdete és vége közötti különbözet);
- **transzkripció:** ki készítette el a transzkripciót (amennyiben létezik);
- **felvétel fajtája:** a rögzített egység rövidítéssel történő jelölése (pl. 1m – egyhangú férfi ének, 2ž – kéthangú női ének, vmž – többhangú férfi és női ének, i – hangszeres felvétel stb.);
- **megjegyzések:** a felvételt és előadást tartalmi szempontból leíró különböző megjegyzések: először a rögzített egység címe (a daloknál az első verssor és utána zárójelben a dal címe, a hangszeres előadás címe), aztán egyéb, az E fejezetbe foglaltakhoz hasonló megjegyzések (Jegyzőkönyv tartalmi adatai), amelyek azonban az egyes rögzített egységekre, nem pedig a jegyzőkönyvbe

foglalt teljes rögzített anyagra vonatkoznak (pl. hol tanulták meg az előadott dalokat, előadás sajátosságai, felvétel műszaki és akusztikai jellegzetességei, stb.);

- **jelmódosítás:** másolás szintje (jelszint esetleges erősítése vagy csökkentése) – technikai paraméter, amit a lejátszásnál és digitalizálásnál kell megjelölni.

A jegyzőkönyv elkészítési folyamata

Javasoljuk, hogy jegyzőkönyvet részben már a digitalizálás előtt készítsék el. Ilyenkor csak az eredeti hanghordozón lévő felvétel meghallgatása nélkül is ismert adatokat kell bevinni.

A digitalizálást követően, a digitalizált hangtartalom meghallgatása alapján a jegyzőkönyvet kiegészítjük a hiányzó adatokkal (pl. részletek a rögzített repertoárról, további adatok az adatközlőkről, zenészekről és hangszerekről, az előadás módjáról). Elkészítjük a rögzített, most már digitalizált tartalom kronológiai listáját és dokumentáljuk a digitalizálási eljárást.

Összefoglaló

A digitalizálással megvédhető, valamint gyorsabban és egyszerűbben hozzáférhetővé tehető a hanghordozókon rögzített tartalom. Eközben persze szem előtt kell tartani, hogy a tartalomnak a digitális környezetbe történő átvitelével még inkább elkülönítjük a népzenei örökséget, amely eddig hanghordozók formájában materializálódott. Fennáll annak a veszélye, hogy a digitalizálással anonimé válnak az eddig vezetéknevvel és névvel is ismert adatközlők, akik egykor saját zenei örökségüket énekelték, játszották vagy meséltek róla.

Digitalizált formában a hangtartalmat gyakran speciális kódolt adatokként rögzítjük, és ehhez hordozóként különböző adathordozókat (merevlemez, memóriakártya és memóriamodul, DVD-lemezek, USB-kulcsok) alkalmazunk, de menthető a tartalom adatfelhőbe is. Éppen ezért különösen fontos, hogy a népzenei örökség hanganyagát megfelelő kíséredokumentációval lássuk el, amely további magyarázatot ad a rögzített tartalomhoz és rávilágít a választott digitális átviteli eljárásra is.

Úgyszintén fontos gondoskodni az eredeti hanghordozókról, mint a dokumentált hangfelvételek eredeti forrásairól. Amennyiben többet szeretne tudni a népzenei örökség feltárásáról, gyűjtéséről és kutatásáról, valamint ennek az anyagnak a megőrzéséről, erről részletesebben a „*Népzene rögzítése és archiválása*” kétnyelvű szakmai kézikönyvben olvashat.

Arra biztatjuk a népzenei hang- és egyéb gyűjtemények tulajdonosait, törekedjenek az eredeti anyaguk megőrzésére és megfelelő tárolására, valamint ennek digitális felületre történő átvitelére, ugyanis a 21. században, ez múltunk megőrzésének egyre fontosabb forrását, és közös jövőnk egyik alapját képezi.